

A HÁBORÚ MUZEALIZÁLÁSA: HARCTÉRI MŰTÁRGYAK, FRONTGYŰJTEMÉNYEK INFORMÁCIÓS ÉRTÉKE

A harctéri emlékek gyűjtése egyidős a háborúkkal. Az ellenfél trófeáinak megszerzése, archiválása, a saját vitézség dokumentálása örök „katonadolog”. A gyűjtés motivációi számosak, egyéniek és közösségi indíttatásúak, ösztönösek és irányítottak, de inspirálhatja akár a zsigeri zsákmányszerzés is. Minden harcterről begyűjtött és kellően dokumentált tárgy (ereklye, trófea, személyhez kötődő használati tárgy, speciális eszköz vagy valamilyen tucat-tárgy egy kiválasztott példánya stb.), a konkrét helyszín, konkrét esemény, konkrét személy vagy közösség tetteit hitelesíti. Hőstetteket és virtust, vitézséget, leleményességet, vagy az ellenoldalon éppen gyávaságot, megfutamodást. A tárgy térben közvetít, mintegy médiumként a harctér és a hátsószög, küldő és befogadó között. A tárgyak a történelem részeivé válnak, verbális és/vagy írott kiegészítéssel sajátos kommunikációs teret képeznek a befogadás számára. A tárgyak a maguk valós idejében direkt és aktuális üzeneteket közvetítenek, a bennük rejlő információs tartalmat pedig a közlési szándék bontja ki. A harctér tárgyai egyfajta „hermeneutikai csomaggá” állnak össze.

Az első világháború új dimenzióba helyezte, intézményesítette és egyben múzeumi szintre emelte a harctéri gyűjtést. A politika – ebben nem volt különbség a hadviselő felek között – egészen korán felismerte a harcterek autentikus tárgyi világában benne rejlő kommunikációs lehetőséget, és azt a háborús erőfeszítések, a hőskultusz propagálására saját szolgálatába állította. A harctéri gyűjtés szervezetté vált, felügyelet alá került. Közösségi (alakulat-)múzeumok születtek, háborús tárlatok nyíltak. Az Osztrák-Magyar Monarchiában ennek szakmai irányítója a Sajtóhadiszállás (Kriegspressequartier) volt, ez a szerv fogta össze a monarchia háborús propaganda- és művészeti iparágainak tevékenységét.

Ságvári György